

אליס איילנד ברחוב הירקון

(פורסם ב"ידיעות אחרונות" ב 20.4.09)

"המבצע - כבוד" (operation – respect) הוא ארגון לא ממשלתי אמריקני, שיזם ומקדם בארצות הברית ובמדינות שונות בעולם, ביניהן ישראל והרשות הפלסטינית, תכנית חינוכית בשם "אל תצחק לי" (Don't Laugh at Me). מטרת התכנית ללמד תלמידים בבתי ספר לכבוד ולקבל את האחר, גם אם הוא שונה – גבוה מדי, נמוך מדי, שמן מדי, רזה מדי, בן דת אחרת, צבע עור שונה, בעל צרכים מיוחדים וכיוצא באלה. הצלחותיה בהורדת המתחים ובשיפור האווירה בכיתות הן כיום כבר ודאיות. ואכן, לפני שבועות אחדים זימן השגריר האמריקני לביתו כמה עשרות ישראלים בעלי עניין לאירוע הסברה מוסיקלי על התכנית ערב השקתה באזור. זאת לכבוד ביקורו בארץ של אחד מפעילי הארגון, זמר העם האמריקני פיטר יארו, המוכר יותר כאחד מחברי שלישיית "פיטר, פול ומרי". בלהט שאפיין את השלישייה שהשתתפה משנות הששים ואילך באירועי מחאה פוליטיים רבים בנושא זכויות האדם והשלום, דיבר יארו על הצורך לשמור על כבודם של אחרים, להתחשב ברגשותיהם וברגישויותיהם, וציין עד כמה הוא גאה להיות בנה של אומה גדולה, שחרתה עקרונות אלה על דגלה. הנוכחים, שהשילו מעליהם במהירות את מעטה הציניות המקומית, מחאו כפיים וזימרו עם יארו בהתלהבות "הארץ הזו היא הארץ שלך, היא הארץ שלי, היא נבראה עבור שנינו".

השבוע הגעתי לבניין השגרירות האמריקנית בתל אביב לשם קבלת אשרת כניסה ועבודה זמנית לארצות הברית, שם אני עומדת ללמד בשנת הלימודים הבאה. יחד עם עשרות ישראלים אחרים, הבנתי כי מי שתכנן את התהליך שעל מבקש אשרה אמריקנית לעבור, מן הסתם לא שמע את יארו ולא הפנים את המסר של תכניתו החינוכית. התהליך קבלת אשרה בנוי לתלפיות משורה של שלבים המגמדים את מבקשי האשרה, ומזכירים להם שוב ושוב מיהי מעצמת העל היחידה בעולם וכמה אסיר תודה הם צריכים להיות על הזכות להיכנס בשעריה, ולו רק כתיירים. כבוד לא היה שם.

מטעמי ביטחון מובנים, המבנה דומה למבצר ומוקף אנשי ביטחון (ישראלים). מבקשי האשרה נשלחים – באדיבות תקיפה - להפקיד את כל חפציהם (תמורת תשלום נוסף) במעין לשכת שירות בקרבת מקום. רק דרכון, הניירות הדרושים ושטרות כסף לתשלום מותרים בהכנסה לבניין. לא טלפון נייד, לא ארנק, לא ספר ואפילו לא עיתון יומי (למרות ההמתנה הצפויה הארוכה, במקרה שלי – שעתיים וחצי מרגע הכניסה). לאחר הבדיקה הבטחונית היסודית והמעבר דרך דלתות פלדה עבות ושערים אלקטרוניים, התור הראשון בחצר הפנימית: בדיקת הזימון (שכל קשר בין השעה הרשומה בו לשעת הקבלה במציאות היא מקרית בלבד), התמונות, הטפסים, הקבלות וכיוצ"ב. עומדים. לאחר כחצי שעה של עמידה בחצר, מסמנים לנו להיכנס לבניין. השקט שבחוץ מטעה: האולם דחוס בעשרות רבות של מבקשי אשרות, העומדים צפופים בין חבלי הסימון – קשישים, מבוגרים, צעירים וילדים קטנים. ועתה להסבר המפורט כיצד יש להציג את הטפסים והדרכון בפני הפקידים וכיצד "לשדך" את התמונות – עשרות מבקשים, רק שני שדכנים העוברים מיד ליד. זה הזמן גם למלא את הטופס לדואר השליחים שיחזיר אלינו את הדרכון עם האשרה. אלא מאי – את העטים הרי השארנו

בתיקים, ואלה המשתלשלים על שרשראות מתחת לדלפק – שבורים או אינם כותבים. כולנו תלויים
בנדיבותו של איש הביטחון השולף את עט הפיילוט הפרטי שלו ומעביר אותו מאחד לשני.

שוב עומדים חצי שעה: מבין שבעת הדלפקים המיועדים לשלב הראשון, שניים בלבד פעילים.
הפקידה השלישית עסוקה – היא מתארת בפרוטרוט את אירועי החג לאנשי הביטחון המסתובבים
באולם. שאר האשנבים – ריקים. בצפיפות שומטת אחת העומדות בתור לפני את כוס הקפה שקנתה
בעגלה (שתי ידיים – הרבה טפסים) ומתיזה את תוכנה על נעלי כל העומדים סביבה. בנסיבות אחרות
היא היתה "זוכה" מן הסתם בחוות דעת חינם של הנרחצים בעל כורחם. כאן – כולם בסירה אחת, ודי
במבט המצמית של הפקידה מן האשנב כדי לגרום לאחראית להצפה לרוץ ולנסות לנגב את הנוזל
מהרצפה במגבות הנייר המעטות שהצליחה להביא מן השירותים מבלי לאבד את מקומה בתור. סוף
סוף מול הדלפק – שלוש דקות של דומיה מול הפקידה המקלידה, תולשת, מחברת ולוקחת ממני
טביעת עשר אצבעות. הללויה - שלב א מאחורי. שלב ב – שוב טביעת אצבעות: הפעם רק של
האצבע המורה. כאן נוצר צואר בקבוק, שכן כל התור מתנקז לאשנב אחד בלבד. גם זה מאחורי (טוב,
רק אצבע אחת הפעם . . .). נותר רק השלב אחרון: הריאיון שבו על המבקשים לנמק מדוע הם
מבקשים אשרה. שעה וחצי של עמידה בטלה בין החבלים (אפילו עיתון אין כזכור, ושני הקונסולים
שבשני האשנבים אינם ממהרים לשום מקום.) הריאיון מתנהל דרך זכוכית מחוסמת ומגיע – כמובן -
לאזני כל הממתינים בתור המאזינים בסקרנות, ולו רק בניסיון להעריך את סיכוייהם ולגלות מהי
"התשובה הנכונה". זכרונות הביקורים המתישים והחפים מפרטיות בילדותי בקופת חולים כללית
צצים ועולים, ולא להאמין: הערכתי לאדיבות וליעילות של סניף משרד הפנים הרמת גן שם חידשתי
לאחרונה את דרכוני גואה.

הנידחים - בולעים את עלבונם. המאושרים, תרתי משמע, ממהרים לשלב האחרון - לדלפק דואר
השליחים כדי לשלם את דמי המשלוח, ודוהרים החוצה דרך קרוסלות הפלדה בתחושת רווחה לעזוב
את שטחה של ארצות הברית ולמצוא עצמם שוב במהומה הישראלית המוכרת של יום אביב חמים
של חול המועד על שפת הים בתל אביב.

**פרופ' תמר הרמן היא דיקן הלימודים האקדמיים באוניברסיטה הפתוחה ועמיתת מחקר בכירה
במכון הישראלי לדמוקרטיה.**